

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 12. ledna 2016 ve věci č. 3840/10 a další – *Strana pro demokratickou společnost (Demokratik Toplum Partisi) a ostatní proti Turecku*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že rozpuštěním stěžovatelky, prokurdské Strany pro demokratickou společnost, došlo k porušení práva na svobodu sdružování ve smyslu článku 11 Úmluvy. Dále shledal, že odnětím poslaneckého mandátu dvěma hlavními představitelům stěžovatelky došlo k porušení jejich práva být volen a vykonávat mandát ve smyslu článku 3 Protokolu č. 1.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovateli byla turecká levicová prokurdská politická strana a deset jejích členů. V prosinci 2009 byla stěžovatelka rozhodnutím ústavního soudu rozpuštěna, její majetek byl převeden na stát, její hlavní představitelé byli zbaveni poslaneckého mandátu a 37 jejím členům bylo po dobu následujících pěti let zakázáno členství v politických stranách. Ústavní soud především uvedl, že stěžovatelka měla stejné politické cíle jako Kurdská strana pracujících („KSP“), kterou Turecko považuje za teroristickou organizaci. Na základě analýzy aktivit stěžovatelky, jejích představitelů a členů ústavní soud dospěl k závěru, že stěžovatelka měla vazby na KSP a sympatizovala s její vizí násilného řešení kurdské otázky, jehož se měla stát prostředníkem. Skutečnost, že se stěžovatelka veřejně nedistancovala od KSP, ústavní soud považoval za důkaz o její podpoře teroristických aktivit.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 11 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že rozhodnutím ústavního soudu, na jehož základě byla dotčená politická strana rozpuštěna a jímž byla vůči ní a jejím členům přijata výše zmíněná opatření, bylo porušeno jejich právo na svobodu sdružování zaručené článkem 11 Úmluvy.

V projednávané věci nebyla sporná ani existence zásahu, ani jeho provedení na základě zákona za účelem ochrany pořádku a práv a svobod jiných osob. Soud se proto zabýval především otázkou, zda byl zásah v demokratické společnosti nezbytný.

Soud v první řadě posuzoval soulad postoje a názorů zastávaných stěžovatelkou s principy demokratické společnosti. V tomto ohledu shledal, že stěžovatelka byla nejvýznamnějším politickým uskupením prosazujícím mírové řešení kurdské otázky, neboť ostatní levicově smýšlející prokurdské strany, které stěžovatelce předcházely, byly ústavním soudem rozpuštěny, za což bylo Turecko několikrát odsouzeno pro porušení článku 11 Úmluvy (např. *Yazar a ostatní proti Turecku*, č. 22723/93, rozsudek ze dne 9. dubna 2002).

Soud dále shledal, že státní zástupce před ústavním soudem neprokázal rozpor mezi programem stěžovatelky a ústavou. Soud přikládal značnou váhu zejména skutečnosti, že stěžovatelka otevřeně vyloučila použití násilí jako prostředku k dosažení svých cílů. Z prohlášení jejích hlavních představitelů vyplynulo, že stěžovatelka měla ambici hledat politická řešení za účelem ukončení násilí. Politické řešení kurdské otázky společně s uznáním kurdské identity dle Soudu samy o sobě neodporují zásadám demokracie. Prohlášení hlavních představitelů stěžovatelky a jejích dalších členů ohledně mírového řešení kurdské otázky však ústavní soud nevzal v potaz.

Skutečnost, že politický projekt stěžovatelky byl neslučitelný se zásadami a současným uspořádáním tureckého státu, podle Soudu nezakládá jeho neslučitelnost se zásadami demokracie. Podstata demokracie a její řádné fungování naopak tkví v možnosti navrhnout rozličná politická řešení a v diskusi o nich, a to i těch řešení, která zpochybňují stávající struktury státu, pokud neohrožují samotnou podstatu demokracie. Ani na základě existence určitých podobností mezi postoji zastávanými stěžovatelkou a KSP nebylo dle Soudu možné dojít k závěru, že stěžovatelka podporovala násilí. Pokud by obhajoba postojů stěžovatelky měla být považována za podporu terorismu, byly by předmětné otázky prakticky vyloučeny z demokratické debaty. To by umožnilo soustředit obhajobu daných postojů výhradně do rukou ozbrojených hnutí, což je dle Soudu zjevně v rozporu s úlohou článku 11 Úmluvy. S ohledem na program a cíle stěžovatelky a na stanovisko Benátské komise, která uvedla, že rozpouštění politických stran v Turecku se v zásadě týkalo jen stran prokurdských, Soud neoznačil politický projekt stěžovatelky za neslučitelný se zásadami demokratické společnosti ve smyslu Úmluvy.

Soud následně přistoupil k hodnocení, zda aktivity stěžovatelky a jejích představitelů skutečně odpovídaly výše zmíněným cílům, které si stěžovatelka v programu vytyčila. Soud nejprve analyzoval veřejná vystoupení dvou hlavních představitelů stěžovatelky, přičemž se neztotožnil s názorem ústavního soudu ohledně jejich údajné podpory násilí, terorismu a vazeb na KSP, když zejména zdůraznil nutnost projevy vykládat v jejich celku a kontextu, a nikoli se zaměřovat jen na určité výrazy či věty. Soud též podotkl, že jmenovaní vyjadřovali své názory v rámci politického projevu, který požívá zvláštní ochrany ve smyslu článku 10 Úmluvy, a reprezentovali tak zájmy svých voličů. Klíčový význam pak Soud přikládal skutečnosti, že představitelé stěžovatelky nevyzývali ani k násilí, ani k ozbrojenému odporu či vzpouře.

Co se týkalo aktivit stěžovatelky, Soud si byl vědom obav turecké vlády z projevů či postojů, v jejichž důsledku by se situace na jihovýchodě Turecka, kde přibližně od roku 1985 dochází ke střetům armády s KSP a k početným ztrátám na životech, mohla zhoršit. Odmítnutí odsoudit násilí v souvislosti s terorismem může být dle judikatury Soudu považováno za jeho tichou podporu. V tomto kontextu Soud shledal, že rozpuštění politické strany pro neodsouzení násilí není v rozporu s Úmluvou, neboť opomenutí či nevyslovení takového odsouzení může na politické scéně demonstrovat pozici dotčené osoby (*Herri Batasuna a Batasuna proti Španělsku*, č. 25803/04, rozsudek ze dne 30. června 2009). S ohledem na skutečnost, že se stěžovatelka veřejně nedistancovala od prohlášení některých svých členů, která by mohla být vykládána jako podpora terorismu, mohlo opatření vůči ní přijaté odpovídat naléhavému veřejnému zájmu [*Dicle pour le Parti de la démocratie (DEP) proti Turecku*, č. 25141/94, rozsudek ze dne 10. prosince 2012, § 63]. Soud se proto dále zabýval tím, zda rozpuštění stěžovatelky bylo tomuto legitimnímu cíli přiměřené.

Soud konstatoval, že rozpuštěním stěžovatelky ústavní soud přistoupil k nejvíce omezujícímu opatření, které turecká ústava stanovila, namísto např. omezení či zbavení státní finanční podpory. Na rozdíl od tureckého ústavního soudu, podle něhož stěžovatelka sdílí ideologii a cíle ozbrojeného hnutí, Soud nepovažoval politický program stěžovatelky za rozporný s pojetím demokratické společnosti. Je sice politováníhodné, že se stěžovatelka otevřeně nedistancovala od činů či projevů svých členů v regionech, které mohly být považovány za podporu terorismu, ale tato skutečnost měla potenciálně relativně omezený dopad na veřejný pořádek či ochranu práv a svobod jiných osob a nemohla tedy sama o sobě odůvodnit natolik závažnou sankci, jakou je rozpuštění strany. Navíc v projednávané věci nebylo namítáno, že se její hlavní představitelé odmítli distancovat od konkrétních násilných aktivit KSP. Rovněž nebylo namítáno, že by postoje stěžovatelky podněcovaly konflikt mezi jejími stoupenci a stoupenci ostatních politických stran. Skutečnost, že její hlavní představitelé odmítli označit KSP za teroristickou organizaci, nezbytně dle Soudu neznamenala výslovnou podporu násilí. V této souvislosti Soud zejména zohlednil, že stěžovatelka zamýšlela zaujmout pozici mediátora za účelem mírového vyřešení kurdské otázky.

Soud proto s ohledem na výše uvedené shledal, že důvody ústavního soudu pro rozpuštění stěžovatelky nebyly dostatečné k tomu, aby odůvodnily intenzitu zásahu, k němuž ústavní soud přikročil. K porušení článku 11 Úmluvy tudíž došlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 PROTOKOLU Č. 1

Hlavní představitelé stěžovatelky namítali, že ukončením jejich poslaneckého mandátu v souvislosti s rozpuštěním stěžovatelky došlo k porušení jejich práva na svobodné volby, resp. na výkon jejich poslaneckého mandátu.

Soud shledal, že jakkoliv dotčené opatření sledovalo legitimní cíl chránit veřejný pořádek a práva a svobody jiných, nemohlo být považováno za přiměřené. Dle turecké ústavy mohou být mandátu zbaveni ti poslanci, kteří svými postoji zapříčinili rozpuštění politické strany. Zbavení mandátu hlavních představitelů stěžovatelky bylo však následkem rozpuštění strany, nikoli jejich osobních aktivit. Soud dále konstatoval, že na politický projev hlavních představitelů stěžovatelky se vztahovala svoboda projevu, neboť jako zvolení zástupci reprezentovali zájmy svých voličů, a to potud, pokud jejich projevy nemohly být považovány za přímou či nepřímou podporu aktivit KSP a terorismu.

Hlavní představitelé stěžovatelky tak byli zbaveni samotné podstaty práva být zvolen a vykonávat mandát, čímž došlo k porušení článku 3 Protokolu č. 1.